

6

Naš rod

Četo XIV • 1942/43 - XXI

Križanka I.

1		2	3	4	5		6
	■	7					■
8	9	■	10			■	11
12		13	■		■	14	
■	15			■	16		■
17			■	18	■	19	20
21		■	22		23	■	24
	■	■	25			■	■
26							

Sestavil Drago Kocjančič

Vodoravno: 1. žensko ime, 7. eden izmed četrto elementov, iz katerih je bil po mnenju starih Grkov sestavljen svet, 8. nada, 10. osebni zaimsek, 11. kratica pri podpisih upokojenih oseb, 12. drog, staro orožje, 14. časomeri, 15. obžalovanje, 16. tujka za »razdobje«, 17. stoletje, dolga doba sploh, 19. očka, 21. kratica za latinsko besedo, ki pomeni »enako«, »nadalje«, 22. umetnost (latinsko), 24. vzklík bolesti, 25. prvi vinogradnik, 26. letala.

Navpično: 1. krožek (tujka), 2. spodbujevalnica, 3. jarem, tudi moško ime, 5. pritok Save, 6. gorski sistem, 9. topotanje konjskih kopit, 11. duri, 13. hitro gibanje, 14. merilec za čas, 17. pravljeno bitje, 18. vreła voda, 20. pogani, 22. češka pritrđilnica, 23. odposlanec, dostavljaavec.

Rešitev križanke »Čarobni kvadrat«

1. Milos; 2. imamo; 3. Laval; 4. omami; 5. solim.

Rešitev križanke »Marabu«

Vodoravno: 1. Omiš, 4. me, 5. Nome, 7. ti, 8. ir, 9. Pag, 11. Ra(dij), 13. ep, 14. Said, 16. kip, 18. znak, 20. sol, 22. ino, 23. tih, 25. N.B. (nota bene), 26. keber, 27. dudu.

Navpično: 1. oho, 2. ime, 3. še, 5. ni, 6. mir, 8. Ig, 9. pek, 10. apis, 11. raz, 12. Aini, 15. Dante, 17. pot, 19. kobra, 21. lik, 24. Herod.

Rešitev križanke »V puščavi«

Navpično: 1. ataman, 2. Sahara, 3. Ilova, 4. Aron, 6. Ras, 7. na,

Vodoravno: 1. as, 3. Ita, 4. Alah, 5. romar, 7. Novara, 8. ananas.

Nagrade

Izžrebani za nagrade (iz 2. številke):
Prah Borut, učenec II. razr. ljudske šole v Šiški;

Anžin Ivanka, učenka ljudske šole, Bežigrad.

Izžrebani za nagrade (iz 3. številke):

Janez Hartman, učenec ljudske šole — Ljubljana, Rožna dolina.

Anton Remžgar, učenec IV. razr. ljudske šole na Grabnu.

Izžrebani za nagrade (iz 4.-5. številke):
Zadravec Albert, učenec IV. a razreda V. deške ljudske šole;

Karnovšek Darija, učenka I. b razreda gimnazije pri Uršulinkah.

Nagrajenci naj dvignejo nagrade pri upravi »Našega roda«, Ljubljana, Frančiškanska ulica 6.

* * *

»Naš rod« izhaja v Ljubljani med šolskim letom.

Letna naročnina je za skupna naročila L. 20.— (2 liri mesečno), za posamezne naslove pa L. 25.—. Posamezna številka L. 250.

Liet izdaja »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani, zanjo odgovarja Francè Štrukelj.

Glavni in odgovorni urednik Ivan Tavčar.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6.

Tisk Učiteljske tiskarne v Ljubljani (predstavnik Francè Štrukelj).

Leda in Medo

V. Pirnat

Leda je bila lepa in ljubka žival. Majhna, nizka in kodrasta, kot bi ji bil kdo navil gosto črno dlako. Dolgi uhlji, tudi vsi v kodrih, so ji natepali doli po smrčku in skoraj pometali so po tleh, če je mala psička rila po zemlji. Bila je ljubljenska vseh in vsakogar, kdor jo je poznal.

Dobila je mladička, črnoglavega kodrolasčka, ki se je po nekaj dneh kotalil po tleh ko žoga. Dali smo mu ime Medo, ker je bil res močno podoben mlademu medvedku.

Leda je bila najbolj nežna mamka, kar si jih morete misliti, in Medo je bil najbolj srčkan in dober sinko. Neugnano sta se podila po širokem dvorišču, prevračala kozolce, se vlačila za rep in za uhlje, se lizala in bevskala drug na drugega, da ju je bilo veselje gledati. Srečna je bila Leda in ponosna na svojega ljubljenca. Pa sreča je opoteča in tudi je bila kaj kratka.

Mali Medo je postal otožen, ni maral ne za jed ne za igro, s suhim in vročim noskom je žalostno ril v svet. Vsa zbegana se je sukala prestrašena Leda okoli malega bolnika in proseče se je ozirala na ljudi, naj mu pomagajo. A vsa njena in človeška skrb sta bili zaman. Še pred dnevi tako živahni očki sta ugasnili, mali Medo je dotrpel.

Kakor se večkrat primeri, so vrgli ubogega Meda v potok. Leda niti videla ni, kdaj in kje se je to zgodilo. Jokaje in vsa zbegana je iskala trupelce povsod okrog; staknila ga je v plitvi vodi in privlekla na dan. Opazovali smo jo od daleč.

Hotela je z njim čez dvorišče kot bi kaj ukradla. V gobčku je držala svojega nebogljenčka. Za hišnim oglom je izginila. Pohiteli smo potihem za njo. Nikjer je ni bilo in ne bi je bili našli, da je ni izdala mokra sled pred gospodarskim poslopjem.

Kam je šla z mladičem?

V pritlični preprosti shrambi, ki je imela prirodna tla iz zemlje, je medtem že izgrebala globoko jamo, vanjo je položila mrtvo trupelce in ga zasula s prstjo. Nato je legla na gomilo in nobena vaba je ni zmamila proč. Ves dan in vso naslednjo noč je zleknjena prebila tam v globoki otožnosti. Od lakote izčrpano so jo potem komaj

zvabili v kuhinjo. Urno so služkinje izkopale živalco in jo odnesle, jamo pa zopet zasule kot je bila prej. Kmalu se je Leda vrnila. Nemirno je nekaj časa vohala po nametani prsti, nekolikokrat je žalostno bevsnila — menda je slutila, da ni vse v redu — nato pa je zopet legla na zemljo. Samo lakota in žeja sta jo spravili pozneje proč, vedno se je zopet vračala in dolgo je še živel v njej spomin na nežno, drobno stvarco, ki je bila njena.

Naj ostane zapisan ta resnični dogodek v spomin bolečine, čeprav je zadela le bedno žival!

Na obisku pri stričku

St. K.

Stric! Čudovita beseda, ki jo otroci izgovarjajo z ljubeznijo in spoštovanjem. Oče služi za družino, mati skrbi zanjo, ampak stric — on je več, ker je poosebljena dobrotà. Stric ne pomeni samo sorodnika, ampak prijatelja in zaščitnika v dobrem in hudem. Zato ga imajo otroci tako radi.

Tudi jaz sem v otroških letih imel strica, ki se je globoko zapisal v moje srce.

Prav za prav mi ni bil niti pravi stric, komaj pol ujca je bilo v njem po sorodstvu, kajti z materjo sta si bila bratranca. Ampak kakšno srce je imel! Če rečem, da je bilo zlato, izrazim le samo senco resnice. Drugi strici so prihajali k nam zgolj na kratke obiske, na nekakšne bežne postanke med dvema poslovnima potoma, zlasti ob semanjih dneh. Postreženi so bili z malo južino, poredkoma z obedom, ker se jim je mudilo naprej. Naglo so povedali, kako je na očetovem domu, ali so vsi zdravi, kateri znanci so pomrli, kako kaže letina in kako gre kupčija, potem so odjadrali. Moj stric pa nas je obiskoval drugače. Prihajal je v goste vsako leto enkrat, ampak takrat za teden dni in z njim smo posedevali otroci in starši za mizo. Kadar je bil pri nas, smo smeli izjemoma še mi počakati, da se je prižgala svetilka, in to ni bilo malo, kajti poleti smo morali zgodaj spat. Zato je bilo v hiši nepopisno veselje, kadar se je pojavil sel, moški ali ženska, ki ga je stric srečal na cesti in ga poslal z oznanilom: Pridem, grem, sem tukaj! Pet minut ali pol ure po takšni pošti je prišel stric, poln dobre volje, z darovi za vse in nam se je zdelo, da smo prestavljeni na drug svet.

Ta stric, ki so mi pravili o njem še preden sem ga spoznal, je bil dobrodušen mož, poln domislekov, šegavosti in vedrine. Ljubeznivo se nam je smehljaj, ko nas je ogovarjal. Igral se je z našimi rokami, nas božal po laseh in nas mehko ščipal v lice. Čeprav je nosil ščipalnik na nosu, ni izza njega v nas nikoli sršela stisnjena punčica, ki jo imajo mnogi ljudje z naočniki. K temu stricu sem odhajal na obisk.

Vlak je grmel po železni cesti skozi prelestne kraje. Urejeno zelenje je skrivalo v svojem naročju bele domove, zdaj pa zdaj je švignil mimo oči brzozavni drog, ki se je zdel, da raste, pa zopet pada, in slednjič se je prikazala še reka sinje barve s kamenitim mostom.

To, so mi dejali, je najlepša reka domače zemlje. Motril sem jo, kajti v kraju, kjer sem se rodil in živel, je bil doma kamen brez vode.

Kakšni dnevi me čakajo v teh krajih, kjer je že narava tako razkošna, sem se vprašal. Tukaj torej živi moj stric! In nisem si mogel pojasniti, če žari dobrota iz njega zaradi tega, ker živi v tako lepi okolici, ali če je ta svet tako lep in prikupen zavoljo njega.

Vlak je smuknil mimo zadnje čuvajnice pred postajo. Zavora je zaškripala, kolesa so se počasi ustavljala. Na peronu je zavrelo ljudstvo, s košarami in culami obložene ženske so tiščale v vagone, potniki pa so izstopali. Tudi jaz sem bil med njimi. Z nemirnim očesom sem iskal med množico.

Pri vratih je stal dobrodušen mož ter križaril s palico po gramozu. Neprestano se je oziral okrog in ko je zagledal došle goste, se je z vsakim posebej objel z besedami:

»Nu, vendarle, vendarle!...«

Pripovedovaje, kakšna je bila vožnja, smo stopili skozi izhod.

*

Nič nemogočega si nisem obetal od strica. Tako me je zazibavalo novo okolje, da sem začel pozabljati na svoj pravi dom.

Časih sva s stricem stala ob reki ure in ure. Tako veselo je pela prozorna voda! Tam ob skali, ki je štrlela blizu brega, so se valovi zapenili, pa se spet zapodili naprej. Vse, vse je bežalo izpred oči. Zaželel sem si, da bi mogel ujeti en sam val in sem to razodel stricu. On pa mi je samo odgovoril:

»O ti otrok, ti!...«

In pobožal me je po licu.

Stric je imel hišico ob cesti. Za njo se je razprostiral sadovnjak. Dvoje s plezalkami opletenih ut je stalo na njem. Kadar sem se naveličal sobe in hiše, sem pobaral strica:

»Striček, ali greš z mano na vrt?«

Nikoli me ni odbil. Popravil si je redke bele lase, naravnal ščipalnik, stopil na prag in rekel:

»Pa ko ne bi šel?«

To je bila edina njegova nagajivost, pa še ta je ostala samo v besedi. Smeje se, mi je sledil iz ute v uto, se skrival za grmičjem in drevjem, potem pa se je prikazal vedno s kakšnim sadežem v roki: z jabolkom, hruško, renkloto ali celo z žametno breskvijo. Časih mi je tudi pomagal plezati na drevo, da sem sam trgal sadje.

Velika ploha se je vsula iz oblakov in stric me je podražil:

»Ali poznaš krastačo?«

»O žabi sem že slišal...«

»In o krastači še ne? — Sédil!« je dejal in me posadil na kolena.

»Si videl sinočnjo nevihto?«

»Sem. Saj sva stala skupaj ob oknu, striček! Zakaj vprašuješ?«

»Čakaj, počakaj!«

»Nu, povej, povej!«

»Pravijo, da so tam doli na travniku ob reki namesto dežja pa dale krastače...«

Izbuljil sem oči.

»Krastače? Kaj tudi živali padajo z neba?«

»Pa teto povprašaj, če ne verjameš meni...«

Skopo zgovorna žena me je pogledala s sivimi očmi in je molčala.

»Striček, teta molči!«

»Pa jo še enkrat pobaraj!«

»Teta — ali je res, da so padale krastače?«

»Menda bo že res, če pravi stric,« je suho odvrnila.

Ozrl sem se v strica.

»Nu, sédi, razložim ti.«

In ne meneč se za nezgovorno teto, ki si je vedno dajala opravka samo v kuhinji, sem se primaknil bliže stricu, ki mi je podrobno razlagal pojav, dokler me ni prepričal, zakaj in kako se je to zgodilo, nato pa zaključil:

»Zdaj pač verjameš?«

»Da, zdaj je res.«

»In prej? Ni bilo res?«

Utihnil sem, ker nisem umel povedati, da mi prej ni bilo jasno. In splezal sem mu na koleno.

Stric je imel na svoji pisalni mizi majceno leseno hišico. Dvoje vratnih linic je bilo izžaganih v njene stene in pred odprtinama sta se pozibavala sem in tja deček z dežnikom in deklica s sončnikom. Opazoval sem, kako se vrtita, se umikata v hišico, pa spet prideta na prag in sem strica vprašal, čemu ta igrača.

»To je vremenska hišica,« mi je pojasnil.

»Pa deček in deklica?« sem poizvedoval dalje.

»Kadar je lepo vreme, pride ven deklica s sončnikom, kadar dežuje, pa deček z dežnikom.«

Razlagal mi je pripravo in na koncu dodal smešnico, kakor vedno.

Nekega dne je stric odpotoval v mesto. Zjutraj pri odhodu me je potolažil, da se kmalu vrne, meni pa je bilo brez njega neznanško dolgčas. Nič veselja nisem čutil tisti dan. Teta je molčala, ni se zanimala za nobeno igro, govorila je kratko in stvarno, zdelo se mi je, da bom od puščobe skoprnel. Zvečer se je stric vračal. Zagledal sem ga na cesti in mu tekkel naproti s klicem:

»O striček, striček!...«

In stric me je objel, jaz pa sem se oklenil njegove roke kakor opore, brez katere bi se moral sesesti. Doma smo skupaj razvili omote in stric se je namuznil:

»Tudi zate sem nekaj prinesel!«

Pod papirjem je nekaj zašumelo in roka je smuknila pod jopič.

»Ugibaj, kaj sem ti kupil...«

»Ne vem...«

»Nu reci, le reci! Morda uganeš!«

Videč, da sem v zadregi, je zopet prišel k besedi:

»Saj ne moreš uganiti. Pokazal ti bom.«

Potegnil je izpod jopiča poveznjen živo pisan krožnik.

»Nu, kaj je to?«

»Krožnik je, steklen krožnik!«

»Hej, krožnik. Ampak dragocen krožnik! Da se ne razbije! Da se ne izsuje!« je dejal in mi še šegavo požugal, ko mi ga je izročal.

Bilo je darilo zame. Steklo je bilo porisano s pomanjšanimi bankovci velike vrednosti. In stric je razlagal:

»Vidiš, to so stotaki, to pa tisočaki... Neizmerno bogat si postal. Pazi, da te ne okradejo!«

V sredini krožnika je bil vdelan v naravni obliki srebrn novček. Edino tega sem poznal, ker sem ga že prej doma videl in slišal, da je veliko vreden.

Tako so mi tekli dnevi. Pri stricu sem popolnoma pozabil na dom, zato me je zadelo, ko mi je stric nekega dne izročil list:

»Beril!«

Pismo je naznanjalo, da pridejo pome. Ah, tedaj se mi le ne izpolni največja želja, da ne bi nikdar več šel domov, da se ne bi vrnil v oni rojstni, neprijazni dom, marveč da bi za vedno ostal pri dobrem stričku?

Zdelo se mi je, da se je sonce skrilo za oblake. In ko so v resnici prišli, da me odpeljejo, me je zgrabila bridkost.

Zadnjič smo se sprehajali ob reki. Znanka, ki je bila prišla z mojimi pome, je zbirala na produ lepe kamenčke in jih metala v vodo. Tonili so in izginjali. Tako je izginjalo vse lepo, kar sem tu doživel. Kakor ta bežna voda je hitelo daleč, daleč, odbežalo je za vselej. Povesil sem glavo in umolknil. Čudili so se moji odljudnosti in so me vprašali:

»Si bolan?«

Stric me je pogledal in odkimal. Jaz pa sem čutil, da sem bolan, hudo bolan. Skril sem se v svojo sobico in jokal, jokal...

Ko je bilo treba oditi na vlak, so me iskali po vsej hiši, naposled me je stric našel. Žalosten mi je vzdignil roki in me je poljubil na čelo.

»Saj se k letu vrneš!« me je skušal potolažiti.

Toda čutil sem, da se to ne zgodi nikdar več, da se nikdar več ne vrnem v ta kraj, ki sem ga bil tako vzljubil. In stric me je peljal po stopnicah navzdol kakor bi vlekel za seboj zlomljeno drevo.

Ivo Peruzzi

Vnukinja Fedjica sanja

*Fedjica sanja o svojem očetu,
V daljah ga tujih zamela je gaz.
Z mamico sámi na krutem ste svetu.
Zunaj nevihta je, zima in mráz...*

*Fedjica v sanjah se zdaj več ne smeje.
Kdo bi vesel bil v pretečih nočeh?
Punčka je bolna, leži brez odeje.
Medved jo gladi po zlatih laseh...*

*Fedjica čuti: Najbolje je spati.
Nekdaj prisanja očeta nazaj.
Angelček spet se povrne krilati.
Pesem zapoje ji: Aja, aj, aj...*

Burja

Tone Gaspari — Z lesorezom O. Gasparija

Trideset let je, odkar oteparam sam svoj kruh. To je tako okrogla letnica, da sem se oni dan, ko se nikakor nisem mogel ogreti v kuhinji, nehote spomnil zime v svojem prvem službenem kraju.

Pravijo, da je tam burja doma in da ima prav tam nekje mlade. S tiste visoke planote plane vsak mesec enkrat po notranjskih cestah in vaseh kakor razkačena pošast in pometa in prevrača in reže do kosti. Samo kožuh ji je še kos. Pa kdo zmore za kožuh, ko je človek vesel, da ima podplate in rokavice cele! Mislím, da bi mi zdaj mimo-grede ozebli nos ali ušesa ali pa bi dobil zanohtnico.

Takrat pa me je grela mlada kri; zakaj pri šestnajstih letih v človeku kri zavre, vre precéj let in šele tja po tridesetih se začne počasi ohlajati. Pravijo pa tudi, da je takrat človek najbolj pogumen, pa tudi najbolj neumen. Zase vem, da sem takrat marsikatero doživel, ki bi je zdaj kar tako ne prenesel in bi mi osivelo nekaj las. Takrat mi niso; le nekoliko trši so se mi zazdeli na glavi, kakor da stoje pokonci. Izmed mnogih sem doživel tudi tole.

Vse hiše v vasi so se naslanjale ob vznožje Skalovca na zgornji strani ceste, le šola je stala sama pod cesto. Stara, zanemarjena stavba se mi je zdela kot beračica, ki jo hrani soseska le toliko, da ne umre. Na desni je bila učilnica, na levi, v veliki sobi, da bi lahko v njej plesal, sem se za silo vgnezdil jaz. Za silo zato, ker so obljubljali, da bodo sezidali novo poslopje »za našo deco, ki zasluži kaj boljšega«. Marsikdo mi je dejal, da je v tisti podrtini tako samotno kakor sredi gozda. Nekateri so celo prikrito namigovali na strahove.

Za vse to nisem mnogo porajtal, marveč sem tisto mrzlo zimo primaknil posteljo bliže k peči, zlezal že zgodaj pod odejo in bral. Toliko kot takrat nisem nikoli prebral; za to mi ni prav nič žal tistih večerov. Bolj zadovoljen sem bil, kadar sem privil in upihnil petrolejko, kot bi se vrnil z ne vem kakšne veselice.

Da bi mislil na strahove? Kaj še! Zunaj je razsajala in po volčje tulila burja, toda še mar mi ni bilo, dokler ni tako zrasla, da je začela butati ob vogal šole in ob okno. Postal sem pozoren, ko je zamajala skozi zaprto okno zaveso, da je v nočni tišini slišno zaplapolala.

»Kar zaletavaj se!« sem zamrmral in pogledal proti oknu. »Je pa le še šola močnejša kot ti, četudi je taka reva,« sem si mislil in obrnil list.

Takrat sem začutil, da me zebe v roke. Ozrl sem se na uro: pol enajstih.

»Buuu - iii...« je spet zatulilo in zavilo ob šoli. Hkrati je zapršilo sneg ob šipe. Stara, trhljena vežna vrata so se stresala, kakor bi trepetala od strahu.

Skočil sem iz postelje k oknu. Nobene luči ni bilo nikjer več v vasi, ali pa je burja tako premetavala sneg, da ni bilo nikamor videti.

»Kdor je zdaj zunaj —,« sem podvomil. »Strašno!«

Zazeblo me je. Zlezel sem spet v posteljo, privil tako luč, da je polagoma sama ugasnila.

Spet žvižg burje. Na koncu je zategnila, kakor bi nekje pod gozdovi zapiskalo sto vlakov. Takoj nato tišina.

V tej tišini sem zaslišal:

»Pššš —« se je oglasilo na mojih vratih. Kakor bi nekdo rahlo potegnilo z roko ali s kunjjo po lesu, je razločno zašumelo.

Zasukal sem glavo ter prisluhnil.

Burja se je zagnala z vso silo, potem se je unesla. In ko je popustila, je spet nekaj potegnilo po vratih.

Miril sem se, da je to pač burja. Toda to je znotraj, kamor ta divja razgrajalka ne more, sem nato ugotovil.

Vedel sem, da grozni ples zunaj narašča. O tem me je potrdil že naslednji val burje. Kakor bi odprl na velikanskih orglah vse piščali, je zapiskalo in zacvililo okrog šole. Takoj nato, ko so te piskalice za trenutek utihnile, je pobrisalo po vratih. Mačka? Ne! Živali ni nobene v šoli. Znabiti se je podnevi priplazila skrivaj v vežo, zdaj pa praska na vrata? Ali to ni praskanje!

V strahove nisem nikoli verjel. Že v najmlajših letih mi je teta dopovedovala, da je strah hudoben človek. Res, da so me dekle plašile včasih s tranto kobilo, ki da čaka v Lesarjevi ogradi, ali s krvavim stegnom, ki teče kakor veter za lažnivimi pobi, vendar sem se kmalu otresel teh namišljenih strašil. Zato tudi v tisti noči nisem mislil na strah, temveč sem si belil glavo, kaj bi vendar imelo opravka ob tako pozni uri na mojih vratih. In kako je prišlo — kar koli je že — skozi zaklenjena in zapahnjena vežna vrata?

Poslušal sem, kako se stanovitno ponavlja! Ko utihne burja, se ogласi na vratih ta tajinstveni šum. Tudi to sem mislil: znabiti bo doseglo kljuko, pritisnilo nanjo in —. Dobro da so vrata zaklenjena! Kar pritisne naj, kjer hoče!

Kljubovalno sem se obrnil k zidu ter potegnili odejo na uho, kar ni bila moja navada. Čim bolj sem stiskal trepalnice, tem bolj sem podil spanec z njih. Čutil sem, kako so oči trudne, ali zaspati nisem in nisem mogel. Venomer sem si medtem dopovedoval, da sem šlepa, ker ne grem gledat pred vrata. Vse take ljubeznive priimke sem si dajal, da sem končno prišel do strahopetca.

»To pa nisem!« sem se glasno ujezil.

Zasukal sem se vznak. Toliko sem imel že poguma, da se nisem bal neznanega pred vrati; bolj me je skrbelo, da se zunaj ne prehladim. Iz gorke postelje se mi ni preveč dalo.

Odločil sem se. Prižgal sem svečo, ki je bila vedno poleg petrolejke na nočni omarici. Kazalec se je potegnil čez enajsto; nastopila je ura strahov.

Ko sem se oblačil, sem mislil, kako mi utegne sveča ugasniti, in ali bi ne bilo bolje nažgati luč. Položil sem vžigalice na svečnik, da bi jih imel v temi pri roki! Sklenil sem, da pojdem s svečo, ker je petrolejka prenerodna. Nataknil sem copate.

Zunaj je spet zategnilo in zatulilo z vso močjo; zazdelo se mi je, da se hiša potresa. Še poslednjič sem prisluhnil. Ne, ne motim se! Na vrata drsa. Tega drsanja se ne bojim; vendar, če hočem do spanja, moram pogledati. Zakašljal sem na glas ter potrkal močno po posteljni stranici. Potem sem stopil k vratom in tudi nanje udaril. Samo trenutek sem počakal. Odklenil sem ter odprl. Potegnilo je iz veže mrzlo, in ta sapa je zadostovala, da mi je upihnilo svečo. Nič več nisem premišljeval, ker sem se že umiril. Nič me ni v temi zaskrbelo. Hladnokrvno, počasi sem prižgal vžigalico, pritaknil in stopil v vežo. Mrzlo je bilo kot v pasjem hlevu. Videl sem ob vežnih vratih belo liso pršiča, ki ga je burja nanesla skozi ozko špranjo. Res, vrata so se slabo zapirala, burja pa je našla vsako luknjico kjer koli, da je dokazala, da tu zgoraj ona gospodari po svoji volji. Nič drugega ni bilo nikjer. Posvetil sem po vsej veži: vrata v učilnico in na podstreho so bila zaklenjena.

»Smešno!« sem glasno ugotovil. »Kaj vse človek v svoji domišljiji sliši! Ako bi res kaj bilo, ne more izginiti kot kafra.«

Dasi me je satansko zeblo, sem stopil še k vežnim vratom. Poizkušal sem: tudi ta so bila zaklenjena. Prav tedaj je butnila burja ob vrata, da se je zdelo, kot da se bodo ob tem pritisku vdala. Skozi razpoko je zapršilo. Plamen na sveči je zafrfotal, ali ugasnil ni.

Tedaj sem zagledal.

Na steni med vežnimi in mojimi vrati je visela metla, s katero so si otroci otepali in ometali sneg s čevljev. Pred poukom je stala metla v kotu, ko so pa otroci opravili svoj posel, sem jo spet obesil na steno; kajti vsaka metla se kvari, ako stoji na tleh. Visela je natančno ob vežni razpoki. Piš burje je bil tako močan, da je metlo zamajalo in jo zanihalo preko mojih vrat. Ko je pritisk burje odnehal, je metla podrsala po vratih.

Gledal sem metlo in zmajeval z glavo. Potem sem jo ogovoril, kakor bi bila živa: »Torej ti si ta pošast! Zdaj te nalašč ne snamem. Kar podrsavaj!«

Vrnil sem se v sobo, jo zaklenil ter spet legel. Brez skrbi sem se zagrnil. Ali vendar nisem takoj zaspal. Še sem slišal, kako burja joka ob voglu, ob oknu in ob vratih. Za tem jokom je pošumevalo, kakor bi kdo poizkušal ta silni jok in stok ublažiti in utešiti...

Polagoma je vse to utihnilo in se izgubilo nekam daleč; zaspal sem.

* * *

Gustav Strniša

Zima

Ilustriral Gregor Strniša

*Zima hribe je pokrila
z belo kapo,
potok v led je spremenila
z mrzlo sapo.*

*Burji je piščalko dala,
da se napihuje,
že je divje zapiskala,
vmes sopiha, hruje.*

*Nam na šipe pa dehnila
rože je ledene
in s kapniki okrasila
strehe in skednje lesene.*

*Toda zime ne boji se
deklica, ne deček,
s sankami okrog podi se,
ded le sili na zapeček.*

* * *

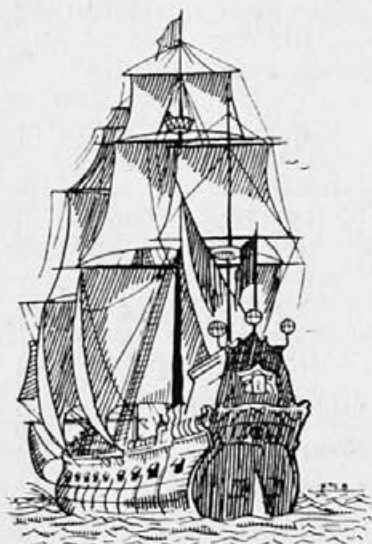
Zaspančev odgovor

Zaspancu so rekli, naj bi že vstal, ker je sonce že vzšlo.

Zaspanec je odgovoril:

»Če bi moral narediti tako dolgo pot kot sonce, prav gotovo bi že vstal. Ker pa je moja pot prav kratka, se lahko še nekoliko stisnem pod odejo.«

Temni del sveta

Do 19. stoletja je bila Afrika najmanj preiskani del sveta. Naravno. S svojimi puščavami, s pragozdi, kjer gospodari mrzlica, z neznosnim podnebjem je ostala skozi ves srednji vek velika skrivnost vzlic vsem neizmernim zakladom, ki jih skriva poželjivosti belega človeka. V teku 15. stoletja so Portugalci, podjetni pomorščaki, tudi v Afriki osnovali kolonije, ki so jim donšale zlata, slonovine in sužnje v obilni meri; toda v notranjost tega kontinenta so Evropejci prodrli šele v minulem stoletju. Bila so ta podjetja polna nevarnosti in žrtev in le počasi se je posrečilo raziskati tokove rek, pragozde in pustinje, neznana ljudstva in državne tvorbe obširnega ozemlja. Raziskovanja so bila često združena z žrtvovanjem urojencev, kar zasenuje vso slavo drznih raziskovalcev samih. Tako je na primer Anglež Stanley po silnih naporih treh let odkril tok velereke Konga, a je ostala na njem krvava krivda, da je brezobzirno streljal domačine, ki so ga smatrali za sovražnika. Vendar je raziskovanje Afrike eno največjih dejanj belega plemena v minulem stoletju.

Če se ozremo v davno zgodovino, najdemo, da so omikana ljudstva starega veka Afriko dobro poznala in imela živahne trgovinske stike po njenih obrežjih. Sčasoma so ostale od tega le čudovite pripovedke. Le Arabci so se kot gospodarji severne Afrike okoriščali s svojim poznavanjem črnega dela sveta.

Stari Egipčani so se polastili Nubije — ob srednjem teku Nila — že dva tisoč let pr. Kr. Našle so se slike, ki dokazujejo, kako se je omika širila iz Egipta po Nilu navzgor: egipčanska vera, običaji, jezik in pisava, prav tako tudi izdelki, tkanine, posode in drugo. Posebno pohlepno so faraoni, egipčanski vladarji, segali po zlatu, ki so ga skrivale južne zemlje. Izza vladanja Scostrisa I., ki si je bil osvojil Nubijo, se je ohranilo sporočilo, kako so vojaki našli zlato in ga izročili kraljevski hiši. Pridobivanje zlata je bilo združeno s strašnimi napori. V rudnikih so delali vojni ujetniki in kaznjenci. Le s pomočjo takih cenenih delavcev se je delo splačalo. Največja ovira je bilo nedostajanje vode, zato so kopali globoke vodnjake, da so se lahko rešili trpini, ki so omagali v žgoči vročini. Kri in solze tisočev in tisočev nesrečnih ljudi je lepelo na zlatu faraonov, ki so po egiptovskem zakonu obsojali na težko delo tudi nedolžne sorodnike zločincev. Grški pisatelj Diodor je popisal to mučno delo v rudnikih. V črnih, od sonca sežganih puščavskih tleh so se razprezale žile bleščččega marmorja. V njih se je skrivalo zlato. Noč in dan so morali kaznjenci delati. Z ognjem so segrevali tla, z železom lomili in razbijali kamen v smeri marmornih žil. Pod bičem paznikov so vrtali v zemljo ter si svetili z lučjo, ki so jo imeli na čelu. Dečki so nosili grušč iz rogov, na planem so ga močni možje v

kamnatih možnarjih z železnimi kiji drobili v drobir, ki so ga nato žene in starčki mleli v prah. Na poševnih deskah so plavili kamnati prah in zlato zrnje je ostajalo na lesu zaradi svoje teže. Končno so zlati prah talili z dodatkom cinka, svinca in soli.

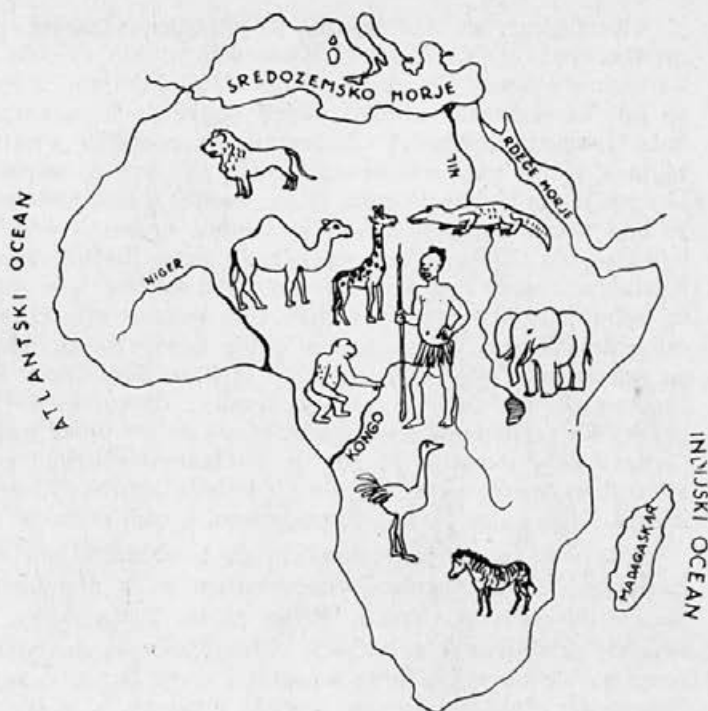
Tudi po Rdečem morju, ki je najbolj vroče na svetu, so stari Egipčani jadrali daleč proti jugu, od koder so dovažali dragocene proizvode, med temi tudi kadilo. Našli so pravljíčno deželo, ki so jo imenovali Punt,

kjer so baje živela nadzemska bitja. Morda je bila to današnja Somalija.

Okrog tisoč let pr. Kr. so kot pomorščaki posebno Feničani in Izraelci raziskovali Afriko. Kralj Salomon je zgradil ladje, ki so mu prinašale bogastva za razkošje na dvoru. »Vse posode kralja Salomona so bile iz zlata,« popisuje Knjiga kraljev, »in vse reči gozdne hiše na Libanonu so bile zlata, nič ni bilo srebrnega, ker se za časa kralja Salomona srebro ni čislalo. Zakaj kralj je imel ladje na morju in vsaka tri leta so prišli mornarji in so pripeljali zlata, srebra, slonovine, opic in pavov.«

Zgodovinska raziskovanja so dognala, da so plule Salomonove ladje po Rdečem morju, ki so ga imenovali tudi »morje ločja«, ter da so dosegle celo južno Afriko. Kakih 600 let pr. Kr. so feničanski mornarji odšli po Rdečem morju na nenavadno pot, ki je trajala nad dve leti. Tretje leto so se vrnili med »Heraklejevimi stebri« — današnji Gibraltar — v Egipt. To bi bilo prvo zgodovinsko objadranje Afrike.

Kmalu potem je poskusil — po poročilu grškega zgodovinarja Herodota — neki perzijski princ obratno pot. Zagrešil je bil zločin in bi moral biti križan. Kserkses, kralj Perzov, ga je pomilostil in mu je po svoji navadi naložil težko delo, objadratj Afriko. Princ je izbral smer čez Sredozemsko morje skozi Gibraltar, dosegel maroško obrežje na zapadu in jadrал nato proti jugu v neznano. Mnogo mescev je potoval in naletel na zamorske pritlikavce, ki so bežali pred tujci v hribovje. Ko pa potovanju ni bilo konca ne kraja, je princa popadel strah, da se je obrnil. Vrnil se je h Kseksešu in mu poročal o čudovitem potovanju. Vladar mu ni verjel in ga je dal usmrtiti.

Kartaginci so kot mornarji in trgovci dobro poznali tudi zapadno afriško obrežje. Na Madejri, Kanarskih otokih in celo na Azorih so se našli kartaginski novci. Ti otoki z rajskim podnebjem, z lepoto in rodovitnostjo so bili kartaginska tajnost; vedeli so zanje le nekateri, ker se je Kartaga bala trgovskih tekmecev. Znamenito je poročilo o potovanju, ki ga je Kartaginec Hano napravil okrog l. 450. pr. Kr. po zapadnem obrežju Afrike. Dospel je do Zelenega rtiča (Kap Verde) s šestdesetimi jadrnicami. Obrežje je bilo ponoči razsvetljeno s številnimi kresovi, ki so jih domačini zažigali bržkone, da obvarujejo svoje črede pred divjimi živalmi. Iz pragozda so Kartaginci začuli hrup in šum zamorske slavnosti, ki so jo spremljale piščalke in bobni. Raziskovalce je v njihovem praznoverju zgrabil strah, da so naglo odjadrali. Kmalu potem so bili priče ognjeniškega izbruha v gorovju, ki so ga imenovali Voz bogov. Bržkone se je to dogodilo v Kamerunu. Naleteli so tudi na divje, ljudem podobne živali z dlako, ki so jih tolmači imenovali gorile. Kartagincem se je posrečilo, da so tri ujeli; morali so jih pobiti, ker se niso dale ukrotiti. Morda je s Hanovo »Knjigo o jadraniu« (v grščini »Periplus«) prvič prišla v Evropo beseda »gorila«. S to dogodbo se poročilo konča. Znamenito je, ker je podrobno, a tudi edino iz onih časov.

Še neki junak je poskusil srečo z objadranjem Afrike; bil je to Grk Eudoksos. Z natančnim preučevanjem in z neumornimi poizvedovanji je skušal doseči svoj namen. Prišel je do Rtiča dobre nade, a so ga plašni tovariši prisilili, naj se vrne k obrežju. Tu so doživeli brodolom. Eudoksos je imel železno voljo in si je zgradil novo ladjo. Z njo so pluli dalje in so dospeli do otoka, ki je imel bogate gozdove, a je bil neobljuden. Morda je bil to Madagaskar v vzhodni Afriki. Mornarje pa je spet prevzel strah in pogumni poveljnik se je moral vdati in vrniti v Evropo.

Vzlic temu se odločni mož ni uklonil. Spet je zgradil na Španskem dve ladji in z novo voljo pripravil nov načrt. Zdaj pa ni vzel s seboj učenjakov, marveč obrtnike, orodje za obdelovanje zemlje in semena, da bi lahko prezimili s svojim pridelkom če bi zašli na samotne otoke, kjer ne bi našli hrane. Kako je to novo podjetje uspelo, nam zgodovinarji ne poročajo več. Vsekakor je bila morska pot okrog Afrike lažja kot pa prodiranje v notranjost ozemlja. Libijska puščava je veljala za neprehodno, Sahara je uničevala karavane s peščenimi viharji, z lakoto in žejo, pragozdi z mrzlico. Vendar so že v starem veku prepotovali severno Afriko počez in podolg; po peščenih sipinah in med žgočim skalovjem so vedno spet odhajali na blagoslovljeni jug, k Nigru in v srednjo Afriko, od koder so se vračali v domovino obloženi z bogastvom tropičnih ozemelj.

Z uničenjem Kartage (l. 146. pr. Kr) so prevzeli Rimljani vse kulturno ozemlje severne Afrike. Imena Cezarja, Pompeja, Antonija so za vselej povezana z deželami severne Afrike. Za časa cesarja Avgusta so dospeli Rimljani do gornjega Nila, Neron je ukazal poiskati celo njegove izvire v tako imenovanem Luninem gorovju, v katerem prav lahko spoznamo velika gorstva Kilimandžara, Kenije in Ruvenzorov. Lahko domnevamo, da je marsikatero novodobno odkritje afriškega ozemlja v resnici le ponovno odkritje davno poznanih, a pozneje pozabljenih predelov.

Temni del sveta, Afrika, ima po svoji razsežnosti in bogastvu še veliko prihodnost.

* * *

Brodolomec Pedro

V. Pirnat

Jeseni leta 1627. je čokata španska jadrnica ponosno rezala valove Atlantskega oceana. Prihajala je od obal Pirenejskega polotoka, namenjena v novo domovino Špancev, v Srednjo Ameriko. Poleg znatnega tovora je bilo na jadrnici še okoli 50 ljudi posadke in potnikov. Srečno so dosegli otok Kubo. Ko so naslednje popoldne zapustili njeno glavno pristanišče Havano, jih je na odprtem morju nenadno zalotil orkan, strašen vihar, ki uniči vse, kar dosežejo njegove grozne tipalke. Silni zračni vrtnec je zagrabil jadrnico, jo vzdignil kot peresce in treščil nanjo mogočen steber vode, ki jo je zdrobil kot škatlico ter jo potegnil v brezdanje morske globine.

Edini, ki je brodolom preživel, je bil 33letni mornar Pedro Serano, doma z Iberskega polotoka. Valovi so ga vrgli na kopno skupno s krmilnim kolesom, za katerega se je krčevito držal še po prestani omedlevici. Jutranje sonce ga je zdramilo. Znašel se je na pesku daleč od morja, ki se je že skoraj umirilo. Njegovo veliko srečo ob rešitvi je le prehitro spodrinil obup, ko je spoznal, da je na samotnem kamnatem otočku sam, čisto sam. Kamor koli se je ozrl, vsepovsod samo golo pečevje, kamenje, pesek. Ni bilo travice zelenja vmes, kaj šele grmička ali celo drevesa. Brezupna peščena puščava, obdana krog in krog od voda, ki jim ni bilo videti mejá.

Oglasila se je žeja, pridružila se ji je lakota. S čim naj si potolaži izsušeni golt in prazni želodec! Razen skromne obleke, ki jo je imel na sebi, robca in nožiča, ki ju je našel v žepu, ni prinesel na otoček prav ničesar. Postal je naenkrat žival. Kremlje in zobe mu je nadomeščal nožič. Omotičen od neznosne tropske vročine, oslavljen od prestanih naporov se je vlačil naokoli, stikaje za hrano in rešilno pijačo. Zaman. V obupu je ubil želvo, ki se je prikobacala iz morja, ter izpil njeno kri. Saj ni bilo slabo, kar prijeten okus je imelo. Čutil je, kako se mu vračajo moči. Še lakota ga je minila. Legel je za veliko skalo in zaspal ko ubit.

Drugo jutro je bila lakota tako huda, da se je spravil na školjke, ki jih je trgal s skal na obrežju. Obračal se mu je želodec in vendar je hlastno sprejemal hrano, ki jo je že dva dni pogrešal. Ko bi imel ogenj, da bi si hrano pekel ali kuhal! Pobiral je kamenje s tal in ga kresal. Nobeden ni dal iskre od sebe. Pretaknil je ves otok, primernega kamna ni našel. Prepričal pa se je, da razen njega ni na otoku žive duše. Tudi nobene živali ni srečal in nobene ptice ni ugledal ali slišal. Edino želve so oživljale peščeni breg in

vode ob njem. In želve so mu poslej tešile žejo in glad. Ostudno, a potrebno, če je hotel ostati živ.

Po nekaj dnevih se mu je želodec uprl in ni maral več sprejemati surove hrane. K sreči je tisto noč deževalo in Pedro je v skledaste oklepe ubitih želv in v velike školjke nalovil dovolj deževnice, da je zamočil izžeto telo; nekaj sladke tekočine pa je še skrbno shranil pod pečevjem, da bi mu prehitro ne shlapela.

Ker na kopnem ni našel kremenca, je pričel stikati za njim še po morju. V plitvinah ob obrežju ni bilo nič takega. Moral je dalje. Bil je odličen plavač, kar mu je dostikrat rešilo življenje. Roparski morski prebivalci pa so kaj hitro začutili človeško meso in zahotelo se jim ga je. Za las je Pedro dostikrat ušel grabežljivim lovkam velikih polipov, strašnim zobem morskega volka in sabljatemu rilcu kot strela urne ribe. A ni odnehal. Zavedal se je, da mora poginiti od lakote, ako ostane brez ognja. Z nožem v zobeh se je spuščal vedno globlje. Napenjal je oči, da so ga pekle kot živ ogenj. Obupaval je, da bo še oslepel, iskati pa le ni nehal.

In poplačan je bil za svoj trud. Našel je kresilni kamen. Na morskem dnu ga je našel. Morju je iztrgal ogenj in postal je spet človek. Že prej si je na soncu nasušil morske trave in lesnih naplavin. O, to blaženstvo, ko je zaplapolal prvi ogenj! Pozabil je na lakoto in žejo in na samoto. Nič več ne bo treba sušiti mesa žilavih želv na soncu, poslej si bo njihovo meso pekel, školjke si bo pa še kuhal, kadar bo voda, in dalo se bo živeti!

Prvo pečenko je zalil z deževnico. Topla je bila kot kropček, a nič zato. Sladka je bila, več si ni želel. Skrbel pa je za vodo enako vestno kot za ogenj. Vse sklednate oklepe želv je razpostavil naokoli, da bi se v njih ujela vsaka blagodejna kapljica, ki bi kanila izpod neba. Pod mogočno pečino je na severni strani z golimi rokami izkopal rov, kamor je postavljala s kamnitimi ploščami pokrite polne sklede vode, da je je bilo vedno nekaj v zalogi. Rov je zadelal s kamenjem in ga varoval pred vročino in pred vetrovi.

Zdaj je bil na konju. Ni trpel ne lakote ne žeje. Le sam je bil, tako strašno sam. Dolge ure je strmел na morje in iskal znamenja, ki bi ga poklicalo nazaj v življenje. Jokal je in molil, glasno se pogovarjajoč sam s seboj. Po dolgih tednih samotarjenja se je prvič pojavilo živo bite nad otočkom. Mogočen albatros je priplaval po zraku. Nenadno se je pojavil nad Pedrovim kraljestvom, hreščeče ga je pozdravil in odveslala proti jugu. Pedro mu je mahal v pozdrav kot ljubemu zancu in pretakal za njim bridke solze. Ves božji dan je stal na najvišji otoški vzpetini ter se obračal na vse vetrove, zatrdno pričakovaje odrešilne ladje. Pa je ni bilo.

Tisto noč so strmele zvezde na samotno puščavo sredi neskončnih vodâ. Premikala se je po njej zvezda in obstala slednjič na zapadnem delu. Pedro je preselil tja svoj večni ogenj, da bi se ponoči videl na vse strani, da bi podnevi njegov dim priklical ladjo, če bi se znašla kje v bližini. Tam si je ustanovil svoje stalno bivališče brez strehe, brez oken in brez vrat. Posušena morska trava na pesku je bila njegova postelja, južno nebo nad njim streha, zrak vse naokoli pa prozorna stena, ki mu je dovoljevala širok razgled. V bližini se je po pesku raztresena zvijala morska trava in so se sušili lesni ostanki naplavin, ki jih je podjetni brodolomec uplenil morju, da je z njimi vzdrževal svoj večni ogenj. Zavaroval ga je z velikimi kamnitimi ploščami in želvinimi oklepi.

Tudi na koledar ni pozabil. Vestno je vsak dan zarisal črto v mogočno skalnato ploščo na nasprotni strani otoka. In po koledarju je ugotovil, da je

njegova obleka, ki jo je prinesel na sebi, vzdržala na njem polnih šest mesecev. Polagoma se je trgala, aprilsko sonce jo je popolnoma vzelo. Razpadla je na njem in nesrečni Pedro je stal sredi kamnitne puščave pod žgočim tropskim soncem kot Adam v raj. Tod pač ni bil raj, prej je bil pekel. Vsaj za nesrečnega brodolomca se je zdaj gotovo pričel.

Neusmiljeno je pripekalo sonce. Pedro je begal po otočku. Ni bilo sence niti za visokimi pečinami razen ponekod kasno popoldne. Ves otok ni premožgal stvari, ki bi ga količkaj varovala pred pekočimi žarki. Nevajena koža je bila kmalu vsa v mehurjih. Kot bi bil pečen na ražnju, se je ubožec zvijal v obrežni kotanji, kjer je prebil najmanj polovico vsakega dneva. V morje se je zatekal hladit in varovat svoje izmučeno telo. Slana voda na udih polnih ran! Tresla ga je mrzlica, da je šklepetal z zobmi. Pa je prebolel tudi to. Sonce in morje sta mu ustrojila kožo, da je bila kot usnje. Navadil se je na dnevno vročino in na nočni mraz, znal je prenašati nedostajanje pitne vode in mesna hrana mu je kar prijala. Za spremembo je žvečil morsko travo in požiral nežnejše lističe. Ogenj je varoval in stražil je budno, da bi ne prezrl rešilne ladje. Dolgo je čakal nanjo.

Jasnega julijskega jutra se je na vzhodnem obzorju zarisala jadrnica. Budnemu očesu bednega samotarja ni ušla, čeprav je stal na preži že blizu dvanajst let, kajti tedaj se je pisalo leto 1639. Zavriskal je, da se je slišalo do neba, in nametal na ogenj na pol posušeno morsko travo, da se je zakadilo kot v pekl. Na ladji so opazili dim. Začuden nad tem pojavom, pa vendar radoveden, kaj bi bil vzrok, je poslal kapitan na otok čoln. Da bi prebival na njem človek, na to ni mislil nihče, ki se je spoznal v ondotnih vodah. Otoček je bil med pomorci razkričan kot odurna puščava, ki so se je ognile vse ladje. Pedro je blaznel od veselja, gledaje bližajoči se čoln. Z razprostrtimi rokami mu je tekel naproti in klical in mahal.

Čim so mornarji zagledali zagorelo, kosmato postavo, so v svoji mornarski praznovernosti bili prepričani, da je to sama divja pošast, in urno so obrnili čoln nazaj proti ladji. Pedro je na mah spoznal njihovo namero. Prevzel ga je divji obup. Tako blizu rešitev in zdaj naj mu uide! Zarjul je od bolečine in si pulil lase. Mornarji pa so hiteli veslati nazaj proti ladji. Tisoč misli je vrvelo nesrečnemu samotarju skozi možgane in zadel je pravo. Vrgel se je na kolena, povzdignil roki in pričel na ves glas moliti. Kričal je, prosil je Boga rešitve. Mornarji so obstali, prisluhnili. Ne, bitje, ki moli k Bogu, ni pošast. Človek je. Vrnili so se k otoku in odpeljali Pedra na ladjo.

Na dolgi vožnji se je Pedro polagoma spet privadil na človeško hrano in obleko. Bil je deležen skrbne nege vse posadke. V stari domovini je kapitan poročal vladarju o čudoviti najdbi na samotnem puščavskem otoku Srednje Amerike. Pedro je bil povabljen na kraljev dvor, kjer je vladarju opisal svoje čudovite doživljaje. Da mu olajša nadaljnje življenje, mu je kralj določil dosmrtno pokojnino. Pedro pa je ni užival dolgo.

Ker v domačem kraju ni našel nikogar več svojih bližnjih domačih, se je že čez nekaj tednov ukrcal spet na ladjo, da se odpelje nazaj v Srednjo Ameriko. Nameraval se je naseliti v Panami, da bi tako vsaj od daleč še vdihaval zrak, ki so ga njegova pljuča srkala toliko let. Usoda pa je hotela drugače. Na ladji je zbolel za pljučnico in štiri dni kasneje so ga spustili v morske globine k večnemu počitku. Zgodilo se je to komaj dva mesca po njegovi rešitvi.

V večem spomin na bednega brodolomca je njegov otoček dobil ime po njem in se sedaj že tri stoletja imenuje Serrano.

Stezosledci

V Avstraliji žive divjaki, katerih omika je še na najnižji stopnji. Zato pa ima njih življenje posebnosti, ki jih omikani človek niti ne pozna. Znano je, kako so divja plemena spretna v opazovanju prirode. Kjer ne bi omikani človek našel ničesar, najde tak preprost sin narave vsakovrstna znamenja. Sredi gozda dobi sled za človekom in živaljo; premaknjen kamenček, obrnjen list, upognjena bilka, vse mu pripoveduje o bitju, ki je šlo tam mimo.

Po širini stopinje presodi, kako velika je bila žival, po globini sledi ugotovi, koliko časa je preteklo, kar je bila tam. Po tem, kako je izvrtana luknja ali vrezano znamenje v deblo, ve, kateremu plemenu pripada mož, ki je to izvrtal. Ta spretnost ni le podedovana, ampak je priučena že iz prve mladosti. Že dete se igra igre, kjer sodelujejo »živali« vseh vrst. Tako se seznanijo z njihovimi navadami. Ko dorašča, spremlja odrasle po gozdu in se od njih nauči razlagati si pomen znamenj in sledov, ki se najdejo v pesku, v travi, na skali, na drevju in med listjem.

Padalci

Usoda padalcev je kaj različna. Marsikateri je le na čudežen način ušel smrti, ki povsod preži na drznega človeka.

Padalec Peter Bencier se je bil nekega dne vrgel izpod neba v Tortozi na Španskem. Veter ga je zanesel nad živalski vrt in sicer naravnost nad kletko levov, ki je imela okrog ograjo, a je bila brez strehe. Visel je nad levi, ki so skakali kvišku, da bi ga dosegli. K sreči se je

bilo padalo ujelo v vejevju dovolj visoko, da niso mogli levi do padalčevih nog. Šele čez pol ure so mogli rešiti moža iz nevarnosti.

Nekega kitajskega padalca je pri padcu zaneslo nad morje. Kako naj plava v težki obleki, s škornji in s širokim nerodnim padalom? K sreči se padalo spusti na vodo tako, da gleda mehur iz nje. Padalec se potopi pod gladino, posreči se mu, da zveže vrvi padala tako tesno, da ne more zrak ven. Napravil si je nekak zračni čoln, skobacal se je vanj in se srečno rešil.

Ob stoletnici bicikla

Prvo železno kolo je pred sto leti napravil kovač Kirkpatrick Mac Millan. Ko je šel z njim na cesto, so ga radovedneži sprejeli z opazkami, ki niso bile vedno ljubeznive. Le s težavo se je izumitelj prebil skozi gledalce. In ko je nekega dne zadel ob dečka ter ga lahko ranil, so razglasili, da je vozilo nevarno javnemu prometu.

Praktično je prišlo kolo do veljave šele l. 1861., ko je mehanik Mechaux izumil pedal, ki ga je pritrdil na sprednje kolo. Mehanik je imel od svojega izuma toliko dobička, da je umrl ubog v bolnišnici. Kmalu so leseni pedal zamenjali z železnim, masivne obroče iz gumija pa so pričeli uporabljati na železnih obročih šele leta 1877.

Leta 1888. šele je živinozdravnik Dunlop iz Belfasta pričel izdelovati bicikle z votlimi cevmi (pnevmatikami), ki se polnijo z zrakom. Ta kolesa so se naglo razširila po vsem svetu, ker so bila poceni in vsem koristna. Danes se sodi, da je 60 do 70 milijonov tega ljudskega vozila v prometu.

Opravičilo

Janez se vrne v šolo precej otožen in vdan, ker se je bil par dni potepal. S seboj prinese opravičilo, ki ga je učitelju napisala Janezova mati. Opravičilo se je glasilo takole:

Spoštovani gospod učitelj! Prosim Vas, opravičite zamudo našemu Janezu. Ni potrebno, da ga kaznujete, ker se je fant, s katerim sta se bila sklatila, z našim sprl in ga je dobro pretepel. Prav tako ga je nabil tudi voznik, ki sta se mu bila obesila na voz, in dobro ga je našeškal tudi gospodar, ker sta mu preganjala mačka. Ko se je Janez vrnil domov, sem ga sama zlasala in natepel ga je tudi oče. Nazadnje sem ga sama še enkrat nabila, ker mi je nesramno očital, da sem ga ovadila očetu. Tedaj ni potrebno, da ga natepete še vi, vsaj ne do prve prilike. S spoštovanjem! — Mati.

Franc JAGER

tapetništvo — dekoracije
LJUBLJANA, Sv. Petra c. 17
Tel. 20-42

ROBERT GOLI

specialna zaloga platna,
beloga in pralnega blaga
LJUBLJANA, Šelenburgova ulica št. 3

Klišefe eno- ali večbarvne, za časopise,
knjige, razglednice itd. izdeluje

klišarna »Neografika«

Ljubljana — Sv. Petra nasip 23

FABIANI & JURJOVEC

LJUBLJANA, STRITARJEVA ULICA 5

Velika izbira damskega in moškega blaga, preprog,
zastorov, odej, perja, puha itd. Postrežba solidna!

Stric vpraša nečaka, če je šel po počitnicah rad v šolo.

»Rad, striček!« pove nečak.

»Lepo! Ali bi mi pojasnil, zakaj?«

»Zakaj? Če bi ne bilo šole, ne bi imeli počitnic,« pojasni nečak.

*

»Jurček, ali mi več povedati, kaj je voda?« je vprašal učitelj.

»Vem,« je dejal Jurček.

»Da čujemo!«

»Voda je tekočina, ki počrni, če denemo roke vanjo.«

*

Učitelj: Pavle, zakaj si zamudil?

Pavle: Čakal sem, da bo kokoš znesla jajce.

Učitelj: Ta je pa lepa! Čemu si čakal?

Pavle: Za jajce mi je mama kupila zvezek.

Kadar boste potrebovali

perilo,
trikotažo,
nogavice,
rokavice,
potrebščine za ročna dela itd.,

oglejte si vedno

n a j p r e j

bogato izbiro in prepričajte se
o najnižjih cenah trrdke

KARL PRELOG

LJUBLJANA

Židovska ul. 2

Bleiweisova 22

Stari trg št. 12

VLOGE
POSJILA
VREDNOSTNE PAPIRJE
KLIRINŠKA NAKAZILA
VSE BANČNE POSLE SPLOH

na knjižice in tekoče račune sprejema in obrestuje najugodnejše, daje proti zadostnemu kritju.

kupuje, prodaja, lombardira in posoja, izvršuje in

opravlja

**HRANILNICA LJUBLJANSKE POKRAJINE
LJUBLJANA z ekspoziuro KOČEVJE**

URE in optične predmete po nizkih cenah

J. VILHAR, urar
Ljubljana, Sv. Petra c. 36

AUGUST KADUNC
LJUBLJANA
Mestni trg 8

PERILO lasnega izdelka — OPREME za novorojenčke

Lekarna

Mr. Deu-Klanjšček D.

(prej Kuralt)

Gospodsvetska cesta 4 — Tel. 39-20

*Izdaja zdravila za vse bolniške blagajne
Zaloga tu- in inozemskih specialitet*

FR. P. ZAJEC

izprašan optik in urar
LJUBLJANA
sedaj Stritarjeva ulica 6
pri frančiškanskem mostu
Telefon št. 4486

Priporoča se za vsa elektrotehnična dela in dobave

ELEKTROTEHNIČNO PODJETJE

Mihelčič Ivan - Ljubljana
BORŠNIKOV TRG 1 — TEL. 27-04

ALOJZIJ POTRATO PREJ LJUBLJANA
JOS. KUNC & Co. Miklošičeva c. 32
TELEFON 30-13

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

izplačuje „a vista vloge“ vsak čas, „navadne“ in „vezane“ po uredbi

Pupilarno varna!

Sodnodepozitni oddelek, hranilniki, tekoči račun

Za vse vloge in obveze jamči MESTNA OBČINA LJUBLJANSKA